

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๕๔

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๕๕

ดังที่กล่าวในบทก่อนแล้วว่า คณะรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๕๐ ภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำการรัฐประหารเงียบเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔ หนึ่งทศวรรษเศษโดยผลอย่างน้อย ๓ ประการคือ

๑. เนื่องจากมีความไม่สันติในการบริหารประเทศ ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญในขณะนั้นคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ โดยเฉพาอย่างยิ่งที่มาตรา ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ และ ๑๔๘ แห่งหมวด ๗ ว่าด้วยอำนาจบริหาร ซึ่งเท่ากับให้อำนาจรัฐสภาทำการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล^๑ ภายใต้การปกครองแบบรัฐสภา เมื่อเป็นคั้งนี้นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐบาลที่มาจากคณะทหาร และได้เคยใช้แต่หลักที่ว่า "อำนาจของผู้ปกครองประเทศ เป็นอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่อำนาจที่ชอบธรรม" มาโดยตลอด และได้เสี่ยงสนับสนุนให้เป็นรัฐบาลโดยการรวบรวม ส.ส.ภายหลังจากเลือกตั้ง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง "พยายามหาเสียงสนับสนุนเอาไว้ในสถานันเอง ก็โดยวิธีให้ตำแหน่งและประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทน ทั้งนี้เพื่อสามารถอ้างได้จำ ปฏิบัติถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว"^๒ แต่กระนั้นรัฐบาลทหารภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังไม่อาจดำเนินการปกครองบริหารประเทศได้ด้วยความราบรื่นสะกดกสบาย ตรงกันข้ามกลับเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่า ฐานะของรัฐบาลตกอยู่ในสภาพซาก สติยภาพ (Instability) ซึ่งเท่ากับเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลไม่อยู่ในฐานะพร้อมที่จะบริหารประเทศ

^๑ คณิตชิต อินทชาติ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕ หน้า ๑๘๓

^๒ ไพโรจน์ ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗

^๓ เช่นควบคุมทางการเมืองได้แก่นโยบาย (Policy Control) ควบคุมบุคคล (Personal Control) และควบคุมการคลัง (Financial Control) ของรัฐบาล

^๔ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทย์, "รัฐธรรมนูญและความชอบธรรมแห่งอำนาจ" รัฐธรรมนูญสำหรับ

ชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๑๖), หน้า ๕๕ - ๕๖

^๕ วิชัย สุวรรณรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๔

ให้เป็นไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้

๒. ไม่ต้องการสูญเสียอำนาจที่มีอยู่ไป ชื่อนี้จะเห็นได้จากกรณีที่คณะทหารภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ กลับมาใช้ โดยได้เพิ่มบทเฉพาะกาลมาตรา ๒๖๖ กำหนดให้เริ่มนับระยะเวลาเริ่มแรกแห่งการมีสมาชิกวุฒิสภาต่อไปอีก ๑๐ ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้^๖ ซึ่งไม่มีทางจะแปลกลความเป็นอื่น นอกจากจะเป็นการแสดงเจตจำนงของคณะทหารว่า ต้องการมีอำนาจปกครองบริหารประเทศต่อไป อย่างน้อยที่สุดก็อีก ๑๐ ปี โดยมีความมุ่งหวังที่จะได้เสียงสนับสนุนจากวุฒิสภา ให้เข้าไปคู่ลอำนาจกับเสียงของสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งมีส่วนอย่างมากที่ทำให้รัฐบาลต้องตกอยู่ในฐานะขาดเสถียรภาพในระยะก่อนหน้าการรัฐประหาร

๓. ต้องการอำนาจเด็ดขาดในการบริหารประเทศต่อไป ความยุ่งยากที่รัฐบาลต้องประสบในสภามุแทนราษฎร อันอาจเป็นอันตรายต่อความอยู่รอดในทางการเมืองของคณะทหาร ซึ่งไม่ประสงค์จะสูญเสียอำนาจ ทำให้คณะทหารต้องหาช่องทางและมาตรการทางการเมืองที่เด็ดขาดมาใช้ และเมื่อได้หวนไปมองภูมิหลังทางการเมืองของตนและกลุ่มคนที่ได้เคยแสดงบทบาทเอาไว้ ก็ได้พบว่าตนเคยใช้กำลังอำนาจเป็นฐานสนับสนุนการปฏิบัติการทางการเมืองอย่างใดผลดี ในระยะที่คณะทหารครองอำนาจอย่างเด็ดขาดระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๗ โดยวิธีใหม่บุคคลในกลุ่มทหาร ตำรวจ และข้าราชการได้เข้าไปเป็นสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้การสนับสนุนอำนาจของรัฐบาลในสภา ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งเปิดโอกาสให้อย่างมากมาแล้ว จึงจำเป็นจะต้องนำกลับมาใช้และวิธีการที่สะดวกที่สุดก็คือ โดยการทำรัฐประหาร

และด้วยเหตุผลดังกล่าว ต่อมาในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ คณะทหารจึงทำการรัฐประหารเงี้ยบ ประกาศยึดอำนาจการปกครองและล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๕^๖ ซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตย เอื้อต่อการพัฒนาทางการเมืองมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใด ๆ เท่าที่มีมา และในวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕^๗ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๕๕ ณ พระที่นั่งอนันต-

^๖ ไพโรจน์ ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕๕

^๗ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

สมาคม

สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งนักรัฐศาสตร์จัดว่าเป็นรัฐธรรมนูญประเภทอำมาตยาธิปไตย ได้ใช้อยู่จนถึงระหว่างเกิดการรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๐๐ และหลังจากนั้นจึงได้สิ้นสุดลงโดยการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๑ นับว่ามีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในระยะนั้น อันเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่โยงไปสู่การเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง คือการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๐ อยู่มาก ซึ่งอาจจะวิเคราะห์โครงสร้าง และรายละเอียดเป็นบางเรื่องได้ดังต่อไปนี้

โครงสร้าง

ประกอบด้วยบททั่วไป ว่าด้วยประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ ประชาชนชาวไทยทุกคนอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน (มาตรา ๑) และอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข และใช้อำนาจนี้โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒) กับได้จำแนกรายละเอียดออกเป็นหมวด ๆ รวม ๕ หมวดคือ

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยพระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ (มาตรา ๓) ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้ (มาตรา ๔) และมีรายละเอียดในมาตราอื่น ๆ อีก รวมเป็น ๒๐ มาตรา

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย (มาตรา ๒๔) ย่อมมีเสรีภาพในการถือศาสนา (มาตรา ๒๕) ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การเมือง (มาตรา ๒๖) และมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (มาตรา ๓๓)

หมวดที่ ๓ ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดว่ารัฐต้องมีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช และเพื่อประโยชน์แห่งประเทศชาติ (มาตรา ๓๔ - ๓๕) ต้องรักษาความสงบภายใน เพื่อยังผลให้ราษฎรประสบสันติสุข (มาตรา ๔๐) รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม (มาตรา ๔๒)

^๔ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์, "ประวัติรัฐธรรมนูญไทย" เรืองเกียรติ, หน้า ๒๓๕ . . .

หมวดที่ ๔ ว่าด้วยสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง (มาตรา ๘๕) เป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย มีไชผู้แทนแต่เฉพาะผู้ที่เลือกตั้งคนเขามาต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาตัมมอบหมายใด ๆ (มาตรา ๘๕) พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาเช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายใน ๕๐ วัน (มาตรา ๖๕) บรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลายจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๖๖) งบประมาณแผ่นดินประจำปี ท่านว่าต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ และถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้ไซ้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง (มาตรา ๖๘) การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำไค้เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนไค้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ต้องขออนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสแรกที่พึงกระทำไค้ ค่าอนุมัติของสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง หรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณ หรือพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีถัดไป (มาตรา ๖๙)

หมวดที่ ๕ ว่าด้วยคณะรัฐมนตรี กำหนดว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหนึ่ง และคณะรัฐมนตรีอีกอย่างน้อย ๑๔ นาย อย่างมาก ๒๘ นาย ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา ๘๑) การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรีนั้น ไม่ทำให้ผู้ใดรับแต่งตั้งจำต้องลาออกจากสมาชิกภาพ (มาตรา ๘๓) ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีผู้ใดรับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทบวงกรม ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสภาผู้แทนราษฎรในทางรัฐธรรมนูญ แต่คณะรัฐมนตรีจะไค้รับแต่งตั้งให้บัญชาการหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของรัฐบาล (มาตรา ๘๔) รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรี ในขณะที่เข้ารับหน้าที่สิ้นสุดลง หรือเมื่อความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง (มาตรา ๘๗) พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจาหน้าที่ฝ่ายทหารยอมกระทำไค้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก (มาตรา ๙๐)

หมวดที่ ๖ ว่าด้วยศาล กำหนดว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องคำนึงตามกฎหมายและในนามพระมหากษัตริย์ (มาตรา ๘๕) ผู้พิพากษาผู้มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย (มาตรา ๑๐๓)

หมวดที่ ๗ ว่าด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญ กำหนดว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา ๑๐๖) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น (มาตรา ๑๐๗)

หมวดที่ ๘ ว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ อาจกระทำได้โดยมีเงื่อนไข คือ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของทั้งหมด (ข้อ ๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นสามวาระ (ข้อ ๒) (มาตรา ๑๑๑)

หมวดที่ ๙ บทสุดท้าย กำหนดว่าภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๔ ถ้ามีปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญ อันอยู่ในงานของสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นอำนาจของสภาที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความของสภาเป็นเด็ดขาด ในการตีความรัฐธรรมนูญต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม (มาตรา ๑๑๒)

กับได้มีบทเฉพาะกาล ดังนี้

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๒ ในวาระเริ่มแรกภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

๑. สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามบทบัญญัติมาตรา ๘๕ และมาตรา ๘๖

๒. สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นไว้แล้วในวันที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๑๖ เมื่อได้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ไปแล้วห้าปี ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดใด ได้รับการศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในจังหวัดนั้น ก็ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการเลือกตั้งในจังหวัดนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการออกจากตำแหน่งให้เป็นไปตามข้อบังคับ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะได้ตราขึ้น

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๒ ตามมาตรานี้ ถ้าตำแหน่งสมาชิกประเภทที่ ๒ วางลง โดยมีใ้โดยการออกตามความในวรรคแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าจำนวนตำแหน่งที่ว่างลงนั้น

ในกรณีที่มีการออกจากตำแหน่งของสมาชิกประเภทที่ ๒ จะต้องจากตำแหน่งตามความในวรรคแรก ให้คณะรัฐมนตรีประกาศจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมจบชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ ๑ มกราคม ของทุกๆ ปี

มาตรา ๑๑๗ ในกรณีที่สมาชิกประเภทที่ ๒ จะต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๑๖ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ เพิ่มขึ้นมีจำนวนเท่ากับจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒ ที่จะต้องออกจากตำแหน่งนั้นภายในวันที่ ๑ เมษายน และให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งนั้นภายในวันที่ ๑ เมษายน และให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งในวันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๑๘ ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ถ้ามีการยุบสภาตามความในมาตรา ๒๕ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๑๑๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๐ (๒) (๓) (๔) และ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ สมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งโดยตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๑๕ แต่มิให้มีการประชุมดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่สภาต้องถูกยุบตามความในมาตรา ๒๕

มาตรา ๑๒๐ ก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ใช้อยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๑ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดิน ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไปก่อน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่และให้นำความใน มาตรา ๘๗ มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๒ ในวาระเริ่มแรกให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๐๖ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๒๓ เมื่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ข้าราชการประจำต้องออกจากตำแหน่งก่อน จึงจะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่นได้

ความสำคัญ

จากโครงสร้างของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คงได้หยิบยกมากล่าวไว้ในช่อก่อนพอจะวิเคราะห์ความสำคัญได้ดังนี้คือ

๑. รูปแบบเป็นไปตามรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นแต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม เช่นกำหนดให้มีคณะองคมนตรีโดยมีหลักเกณฑ์ตามความในมาตรา ๑๑ - ๑๕ โดยพระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการเลือกและแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอีกไม่มากกว่า ๔ คน กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ทั้งหมด ๓ มาตรา ๓๘ - ๔๔ และกำหนดให้มีตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในมาตรา ๑๐๖ - ๑๑๐ แห่งหมวดที่ ๗

๒. เป็นรัฐธรรมนูญที่จัดระเบียบการปกครองในรูประบอบรัฐสภา (Parliamentary System) โดยรัฐบาลรับผิดชอบต่อสภา แต่ในทางปฏิบัติเป็นการรวบอำนาจโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีอยู่เกือบตลอดมาในระบบการเมืองการปกครองของไทย

๓. ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ อำนาจอธิปไตยของปวงชนถูกจำกัดอย่างเห็นได้ชัด องค์การที่ไ้รับเลือกตั้งจากประชาชนมีอยู่องค์การเดียวคือ สภาผู้แทนราษฎร แต่ก็เป็นเพียงสมาชิกส่วนหนึ่งเท่านั้น^{๑๐} อีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร มีอำนาจและจำนวน

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕

^{๑๐} ดูมาตรา ๑๑๕ ในบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๘๕

สมาชิกเท่ากับประเภทแรก ซึ่งโดยทั่วไปสมาชิกแต่งตั้งได้แก่พรรคพวกของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครอง^{๑๑} ซึ่งอยู่ในกลุ่มของคณะทหาร ประกอบด้วยทหาร ตำรวจ และข้าราชการประจำ ที่ฝึกฝืนที่จะแสวงหาอำนาจทางการเมือง โดยถือเอาตำแหน่งข้าราชการประจำที่ตนดำรงอยู่ เป็นบันไดนำไป^{๑๒}

๔. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอย่างน้อย ๑๕ นาย อย่างมาก ๒๕ นาย ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนาม รับสนองพระบรมราชโองการ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกสิบสี่นายต้อง เลือกตั้งจากสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

๕. สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง แต่ตามบท เฉพาะกาลเมื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวน ทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิกสองประเภท มีจำนวนเท่ากัน สมาชิกประเภทที่ ๑ มาจากการเลือกตั้ง สมาชิก ประเภทที่ ๒ มาจากการแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร สมาชิกประเภทที่ ๒ นี้แต่งตั้งจากข้าราชการ ประจำได้ และเมื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่จำต้องลาออกจากการเป็นข้าราชการประจำ

ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

ก. สิทธิและหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร

๑. หน้าที่ในการตรากฎหมาย เช่น ตามข้อกำหนดที่ระบุอยู่ในมาตรา ๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๘๕
๒. หน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งอาจกระทำได้โดย
 - ๒.๑ การตั้งกระทู้ถาม เช่น มาตรา ๗๔ ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๘๕ กำหนดว่า "สมาชิกทุกคน มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้"

^{๑๑} พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย, "ประวัติรัฐธรรมนูญไทย" เรื่องเดิม, หน้า ๒๖

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๐

๒.๒ การเปิดอภิปรายทั่วไป เช่นมาตรา ๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๔๕ กำหนดว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน"

๒.๓ การเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะในที่ประชุมรัฐสภา เช่น มาตรา ๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๔๕ กำหนดว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือคณะ "

๒.๔ การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ เช่นมาตรา ๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๔๕ กำหนดว่า " ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาให้ยื่นต่อประธานสภา และให้ประธานสภาแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๗๕ สภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายไม่ได้ "

๓. หน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ในการให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลภายหลังที่รัฐบาลใหม่ได้แถลงนโยบายเสร็จสิ้นแล้ว สิทธิของรัฐสภาในการให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลนี้ เช่น มาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขพุทธศักราช ๒๕๔๕ กำหนดว่า " ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร "

๔. หน้าที่ในการให้ความยินยอมในการเก็บภาษี และอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ในประการแรกนั้นด้วยการกำหนดให้อำนาจการเก็บภาษี ของรัฐบาลจะต้องกำหนดโดยกฎหมาย ส่วนในประการหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๔๕ บัญญัติไว้ที่มาตรา ๖๘ ๖๙ ๗๐ และ ๗๑ ว่า " งบประมาณ

แผนดินประจำปีจะตองตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ " ^{๑๓}

" หน้าที่ของรัฐสภาตามที่กล่าวข้างต้นนี้ เกิดจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ก็กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารไว้ แตกต่างกันไป แต่บทบาทและหน้าที่ของรัฐสภาที่กระทำในฐานะเป็นสถาบันทางการเมือง นั้น จะมีกว้างขวางมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของระบบการเมืองของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม บทบาทของรัฐสภาดังที่กล่าวไว้นี้ คือ

๑. หน้าที่ในการให้ความชอบธรรม
๒. หน้าที่ในการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง
๓. หน้าที่ในการเป็นแหล่งสรรหานักการเมือง
๔. หน้าที่ในการเป็นแหล่งให้การศึกษาและความชำนาญทางการเมือง
๕. หน้าที่ในการเป็นจุดศูนย์กลางของการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเลือกตั้งมาแล้วหลายครั้ง และมีรัฐสภามาแล้วหลายสมัยก็ตาม แต่บทบาทของรัฐสภาที่เป็นมา ยังมีไม่กว้างขวางเท่าที่ควร รัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมืองที่ล้มลุกคลุกคลานที่สุด การยุบสภา การปฏิวัติ รัฐประหาร ทำให้สถาบันนี้ขาดความต่อเนื่องกัน ในคานส์รีทชาจากประชาชนนั้นก็ยังไม่ปรากฏว่า ผู้แทนราษฎรได้รับศรัทธาและความเชื่อถือ ตลอดจนความสนับสนุนจากประชาชน ในทางที่จะเป็นการส่งเสริมให้งานของฝ่ายนิติบัญญัติเข้มแข็งเท่าที่ควร " ^{๑๔}

ข. สิทธิและหน้าที่ของรัฐบาล

๑. มีหน้าที่แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อสภาเพื่อขอมติไว้วางใจ
๒. มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย

๓. หน้าที่ที่อยู่ในความควบคุมของรัฐสภา

๓.๑ แถลงตอบกระทู้ถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๗๘

^{๑๓} เรียบเรียงจาก, ชัยอนันต์ สมุทวณิช " ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติของไทย " รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕ - ๔๘

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘ - ๔๙

๓.๒ แดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ในการเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทน ตามมาตรา ๗๕

๓.๓ แดงตอบการเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ว่างใจรัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะในที่ประชุมรัฐสภา ตามมาตรา ๗๖

๓.๔ แดงตอบการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติตาม มาตรา ๗๕ วรรคสองและสาม

๔. มีหน้าที่เสนอร่างพระราชบัญญัติประมาณรายจ่ายของประเทศ ตามมาตรา ๖๘ - ๗๑ เพื่ออนุมัติเป็นกฎหมาย

๕. มีสิทธิถวายความเห็นต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยุบสภา (เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑) ในกรณีที่รัฐบาล เห็นว่าความเห็นของสภา อาจไม่ตรงกับความเห็นส่วนใหญ่ของราษฎรที่เลือกตั้งขึ้นมา^{๑๕}

๖. จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายในกำหนด ๕๐ วัน นับแต่มีประกาศ พระราชกฤษฎีกายุบสภาเป็นต้นไป

" เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ จะเห็น ได้ว่า ฝ่ายนิติบัญญัติถูกอิทธิพลของฝ่ายบริหารครอบงำอยู่ตลอดเวลา อิทธิพลของฝ่ายบริหาร นั้นมีทั้งทางตรง โดยการกำหนดขอบเขตของอำนาจทั้งสอง และทางอ้อมโดยการควบคุมพฤติ กรรมของสมาชิกสภา ด้วยการให้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ความล้มเหลวของสถาบันฝ่าย นิติบัญญัติมีสาเหตุหลายประการ นอกจากความพยายามของฝ่ายบริหารที่ไม่ยอมให้รัฐสภา ปฏิบัติการโดยอิสระแล้ว ความไม่มั่นคงของพรรคการเมืองอันเกิดจากการยึดถือค่านิยมคด มากกว่าหลักการหรือนโยบายของพรรค ความไร้สำนึกในหน้าที่อันแท้จริงของสมาชิกสภา นิติบัญญัติเอง ตลอดจนการที่ราษฎรยังขาดความรู้และความสนใจทางการเมือง อันเป็นเหตุ ให้ไม่สามารถเลือกผู้แทนที่มีคุณสมบัติที่เท่าที่ควร ล้วนแต่มีส่วนทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องตกเป็น เบื้องล่างฝ่ายบริหารอยู่ จนไม่อาจทำให้เราเรียกการปกครองของไทยที่มีรัฐสภาได้ว่า เป็นการปกครองในระบอบรัฐสภาที่แท้จริง "^{๑๖}

^{๑๕} คณิตชิต อินทชาติ, เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๗

^{๑๖} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, " ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารนิติบัญญัติของไทย " เรื่องเดิม,

ผลสะท้อนทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ

๑. เปิดโอกาสให้คณะทหารกลายเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ

โดย

ก. มีคณะทหาร คำนวจ และข้าราชการ เป็นกำลังสนับสนุน
ภายนอกสภาผู้แทนราษฎร

ข. มี ส.ส. ประเภท ๒ เป็นขุมกำลังให้การสนับสนุนรัฐบาลใน
สภาผู้แทนราษฎร

ซึ่งทั้งสองประการนี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยที่สร้างฐานะ
ของรัฐบาลใหม่มีความมั่นคงกว่าที่เป็นอยู่ก่อนเกิดการรัฐประหาร ภัยเป็นอย่างมาก

๒. เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ไม่มีบทบัญญัติแบ่งแยกข้าราชการประจำ
และข้าราชการการเมืองออกจากกัน จึงเป็นช่องทางให้คณะรัฐบาลบริหารงานได้สะดวกขึ้น

๓. เป็นการสนองเจตนารมณ์ของคณะทหาร ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหาร
ประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ มาเป็นอย่างดี และมีข้อดีกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ
พุทธศักราช ๒๔๗๖ ที่เลิกไปก็ตรงที่ว่า ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง "วิถีทางรัฐธรรมนูญ" มากนักด้วย

๔. การตีความกฎหมายเป็นอำนาจเด็ดขาดของตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่ง
รัฐบาลเป็นผู้กราบบังคมทูลรายชื่อเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง (ตามมาตรา ๑๑๕
วรรค ๒ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช
๒๔๗๕) ส่วนปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของสภาผู้แทนราษฎร เป็นอำนาจของสภา
ที่จะตีความและการตีความของสภาถือเป็นที่เด็ดขาด^{๑๗}

๕. การออกกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๑
และประเภทที่ ๒ ซึ่งเป็นพรรคพวกของรัฐบาล ย่อมทำได้ง่าย และเป็นไปตามความต้องการ
ของรัฐบาล ทั้งนี้โดยรัฐบาลเคยมีประสบการณ์มาแล้ว ในระหว่างที่ครองอำนาจเด็ดขาดทาง
การเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๘๗^{๑๘} ดังจะเห็นได้จากกรณีที่รัฐบาลโดยจอมพล ป. พิบูล-
สงคราม ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้เคยทำใ

^{๑๗} มาตรา ๑๑๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม

^{๑๘} พุทธศักราช ๒๔๗๕
จอมพล ป. พิบูลสงคราม คำร่างตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๗
- ๒๔๘๗ และคำร่างตำแหน่งนายกรัฐมนตรีช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๗

สภาผ่านกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษ^{๑๕} ทั้ง ๆ ที่ ส.ส.ฝ่ายค้านค้านว่า เป็นกฎหมายที่ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีความเห็นหลงการเมือง ชัดแย้งกับรัฐบาล เป็นเหตุให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม สามารถจัดฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองได้เกือบราบคาบใน พ.ศ. ๒๔๘๒ คงเหลือแต่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ และกลุ่มอภิศรีไทยเท่านั้น แต่ก็มีมากกว่ากลางใจเด็กชวคในกรณี "กบฏวังหลวง" เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๘๒

๘. ตามบทบัญญัติว่าควยบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า คณะทหารหาใจมีแผนปฏิบัติงานทางการเมืองแต่อย่างใดไม่ เป็นแต่เพียงต้องการจะมีอำนาจทางการเมืองต่อไปอีกอย่างน้อย ๑๐ ปี นับแต่เวลานั้น

๙. เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสภาพการณ์ทางการเมืองของไทยในระยะต่อจากนั้นว่า คณะทหารยังนิยมและยืนยันในหลักการที่ว่าควย "กำลังอำนาจ" และถือคติว่า "ทหารเป็นพลัง หรือขุมกำลังที่ให้การสนับสนุนอำนาจทางการเมืองแก่รัฐบาล" เช่นที่เคยเป็นมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๖ ซึ่งเป็นที่ที่นักรัฐศาสตร์ถือว่า เป็นการเปิดศักราชของการที่ "ระบบประชาธิปไตยถูกทำลายลง เมื่อทหารเขาแทรกแซงโดยการทำรัฐประหาร"^{๒๐}

สภาพการณ์ทางการเมืองในระยะแรกภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในทางทฤษฎีสภาพการณ์ทางการเมืองของไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นไปในรูป "ระบบรัฐสภา" (Parliamentary System) แต่ตามองในทางปฏิบัติจริง ๆ จะเห็นว่าเป็นระบบการปกครองที่รัฐบาล (Government) รวบอำนาจ (Centralization) เข้าไว้ โดยอาศัยการสนับสนุนจากสมาชิกประเภทที่ ๒ ในสภาผู้แทนราษฎรซึ่งประกอบด้วยข้าราชการฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือนคั้งนั้น ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยจึงถูกจำกัดอย่างเห็นได้ชัด

^{๑๕} ประกาศใช้ ๓ ครั้งคือ

- ๑. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๖
- ๒. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๗๘
- ๓. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๘๒

^{๒๐} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, คณะราษฎรกับกบฏบวรเดช, ชมรมประวัติศาสตร์ ชุมชนอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗ หน้า ๓๖

โดยฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติและสามารถควบคุมการดำเนินการของฝ่ายนิติบัญญัติให้เป็นไปตามนโยบายของฝ่ายบริหาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นสภาพการณ์ทางการเมืองของไทย ที่มีอยู่เกือบตลอดมาในระบบการเมืองการปกครองของไทยทั้งใดกล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฐานะของรัฐบาลในเวลานั้น ซึ่งมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีเสถียรภาพและความมั่นคงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เดิมก่อนหน้าการเกิดรัฐประหารครั้งหลังนี้เป็นอันมาก แต่อย่างไรก็ตาม ความยุ่งยากในทางการเมืองก็ทำใ้ใคร่ครวญคิดเสียทีได้เสียไม่ ทั้งนี้จะเห็นได้จากบันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองในระยะนั้น ซึ่งได้มีผู้เขียนไว้ตอนหนึ่งดังนี้ ๒๑.

" ทั้ง ๆ ที่โคลมรัฐธรรมนูญฉบับเก่าอันกีดขวางไปแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๗๕ ๒๒ ได้เปิดโอกาสให้ทุกอย่าง แมแต่ ส.ส.ประเภทที่ค้าขายล้งก ซึ่งเป็น ส.ส. ที่เลือกมาจากคณะรัฐประหารแทบทั้งหมด ที่สามารถจะค้าขายล้งกได้มั่นคงอยู่ได้ก็ตาม จอมพล ป. ก็ยังคงกังวลอยู่กับนักการเมืองมือเปล่า ส่วนใหญ่ที่ต่างก็ตะโกนบอกความเก่งกล้าของตน ทาทยอูรอม ๆ ทำเนียบ มันไม่ทำให้จอมพล ป. มีความสุขได้แม้นแต่ นิดเดียว นายกรัฐมนตรีที่มีอาชีพการเมืองมาคองเวลายาวของชีวิต คิดหาทางรวบรวมนักการเมืองเหล่านั้นเข้ามาไว้ในอาณัติของตัวเอง

จอมพล ป. เริ่มผายมืออันเต็มไปดวยไมตรีจิตมิตรภาพ ไปยังนักการเมืองเผ่าอาปาเช่ต่าง ๆ ที่เคยอยู่รอบ ๆ เวที ทั้ง ๆ ที่เคยสังกัดอยู่ในพรรคสหชีพแนวรัฐธรรมนูญ แม้นายเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งถือว่าเป็นศัตรูตัวฉกาจของตัวเอง จอมพล ป. ก็นำมารวมและมอบให้เป็นเสนาธิการใหญ่ให้แกพรรครัฐบาลทางอีสาน นายเตียง ศิริขันธ์ ก็โจมตีรัฐบาลอย่างหนักแผลก แต่จอมพล ป. ก็ต้อนรับเขาขอให้ได้เสียยงสนับสนุนเท่านั้น จอมพล ป. ทำทุกอย่างแม้นแต่การซื้อนักการเมือง "

และได้เล่าถึงนโยบายและวิธีการซื้อนักการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามต่อไปว่า

บทบาททางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามขณะนั้นเป็นไปในลักษณะที่พยายามสร้างฐานะอำนาจในทางการเมือง โดยวิธีรวมสมาชิกจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ให้

๒๑ ศิลปชัย ชาภูเฉลิม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๗ - ๑๔๐

๒๒ หมายถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช

เข้ามาอยู่ในองค์กรทางการเมืองที่ทางรัฐบาลโคจักษ์ตั้งขึ้นใหม่คือ "คณะกรรมการนิติบัญญัติ"^{๒๓} ส.ส.ที่เขามารวมอยู่ในคณะกรรมการนิติบัญญัตินี้มีสิทธิพิเศษ ได้รับเงินพิเศษอีกเดือนละ ๒๐๐๐ บาท โดยรัฐบาลจัดสรรเงินจากงบประมาณให้ เป็นผลให้ฐานะของรัฐบาลมีความมั่นคงและสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติและกฎหมายใด ๆ ให้สภาเห็นชอบได้อย่างรวดเร็ว ผิดกับพรรคฝ่ายค้าน แม้จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญ เช่นร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมือง^{๒๔} เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในทางการเมือง และสอดคล้องกับระบอบการปกครองประชาธิปไตย แต่ก็ต้องกลไปเพราะ ส.ส.ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลไม่เห็นด้วย แต่ภายหลังพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่ทางรัฐบาลเสนอภายหลังที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม เดินทางกลับจากทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกาแล้ว ก็ผ่านสภาและตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ โดยสภาเดียวกัน เป็นผลทำให้กลุ่ม ส.ส.ฝ่ายค้านเริ่มสบายใจเพราะพ้นสภาพการของการที่รัฐบาลไม่อนุญาตให้ให้พรรคการเมือง และห้ามชุมนุมทางการเมืองไม่ว่ากรณีใด ๆ^{๒๕} และมองเห็นทางที่จะให้การต่อสู้ทางการเมืองในระบบพรรคที่ได้มีผู้ไปขอจดทะเบียนเป็นจำนวนมาก เป็นไปด้วยความชาวสะดวกและยุติธรรมกว่าที่เคยเป็นมา

^{๒๓} เขาวนวัช สุกดากา, พรรคการเมือง, เรื่องเกิมี, หน้า ๑๖๔ บันทึกว่า " ซึ่งกฎหมายที่จะตราขึ้นและก่อนที่จะส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎรจะต้องผ่านคณะกรรมการนี้เสียก่อนนี้ยอมประจักษ์ชัดว่า คณะกรรมการนี้กระทำหน้าที่คล้ายพรรคการเมือง เพราะว่าเป็นของฝ่ายรัฐบาล ย่อมเป็นที่แน่นอนว่า ต้องผ่านไปได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากได้เตรียมการกันอยู่ในชั้นคณะกรรมการนิติบัญญัติแล้ว การอภิปรายในสภาแหบจะไม่มีผลเลย คณะกรรมการนี้ นอกจากจะได้รับเงินเดือนในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ยังได้รับเงินเดือนพิเศษพร้อมทั้งอภิสิทธิ์อื่น ๆ จากรัฐบาลอีกด้วย

มาถึงตอนนี้ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลชุดนี้ ถึงแม้จะไม่มีพรรคการเมืองสนับสนุน แต่ก็มีกลุ่มที่ทำหน้าที่คล้ายพรรคการเมืองอยู่เบื้องหลัง ในขณะที่เดียวกันก็มีการจำกัดสิทธิไม่ให้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น

การบริหารประเทศขณะนั้น จึงเปรียบเสมือนกับมีพรรคการเมืองพรรคเดียว "

^{๒๔} เสนอเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๘๓ โดยนายเผด็จ จิราภรณ์ (ส.ส.พิจิตร) และนายประภาศ กงสขัย (ส.ส.ศรีสะเกษ)

^{๒๕} เป็นผลจากการเกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๔

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ภายหลังจากที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สร้างอำนาจทางการเมือง โดยกอบ ๆ ชักฝ่ายตรงข้ามออกไปจากเวทีการเมือง เป็นลำดับมา คังได้กล่าวแล้ว ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากคณะทหาร ตำรวจ และพลเรือน จนอยู่ในฐานะมั่นคงแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้สร้างประวัติการณ์ใหม่ให้แก่วงการเมือง ด้วยการเป็นครั้งแรก และเป็นคนแรกในฐานะนายกรัฐมนตรี^{๒๖} ของประเทศไทย ที่เดินทางรอบโลก^{๒๗} โดยให้เหตุผลว่า " เพื่อเป็นการเยี่ยมเยียนประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในฐานะที่เป็นมิตรประเทศกับไทย " แต่การเดินทางของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในครั้งนี้ได้มีผู้กล่าวว่า

" การเดินทางไปที่ศานาจรต่างประเทศของจอมพลแปลกคราวนี้

เนื่องมาจากเกิดความอึดอึดใจเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองบางอย่าง กล่าวคือ การที่จอมพลแปลกไม่อาจทำอะไรตามชอบใจได้สะดวกตามที่ต้องการ เพราะคณะรัฐมนตรีที่ร่วมในคณะรัฐบาลหลายคน ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในฐานะที่เป็นคณะรัฐประหาร หรือเป็นผู้ที่มีบุญคุณสนับสนุนจอมพลแปลกให้กลับมามีอำนาจ ส่วนทางคานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล ก็ทำให้อยู่ในความบังกับปัญหาของจอมพลแปลกเท่าใดไม่ หากแต่ไปขึ้นอยู่ในอำนาจของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เสียเป็นส่วนมาก ถึงแม้ว่าในทางส่วนตัวนายพลตำรวจเอกเผ่า จะเคยเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจบัญชาของจอมพลแปลกมาก่อน แต่ฐานะของนายพลตำรวจเอกเผ่าในขณะนั้นก็ได้แตกต่างออกไปกว่าเดิม ซึ่งยากแก่การไว้วางใจว่า จะไม่คิดที่จะแสวงหาอำนาจให้มากไปกว่านั้นอีก จนกระทั่งถึงกับมีข่าวลือกันทั่วไปว่า บริวารของนายพลตำรวจเอกเผ่าบางคนเคยเสนอความคิดที่จะให้นายพลตำรวจเอกเผ่า เข้าครองอำนาจทางการเมืองเสียเอง แต่นายพลตำรวจเอกเผ่าไม่ทำตามความคิดนั้น เพราะไม่แน่ใจว่าบุคคลสำคัญทางฝ่ายทหารเวลานั้นคือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะร่วมมือด้วย เพราะบารมีทางการเมืองของนายพลตำรวจเอกเผ่ายังไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามลำพังได้"^{๒๘}

^{๒๖}

Darling, Frank C., op.cit., p. 138

^{๒๗}

Ibid., บันทึกวาระหว่างเดือนเมษายน ถึงมิถุนายน รวมเป็นเวลา ๒ เดือนเศษ

^{๒๘}

ปลาทอง (ประจวบ ทองอุไร), เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑

ภายหลังที่จอมพล ป. พิบูลสงครามและคณะทั้ง ๑๕ คน อาทิเช่น
ท่านบุญหญิงละเอียก พิบูลสงคราม ศิริภริยาของนายกรัฐมนตรี นางจีรวาส ปัทมยาารชุน ภริยา
ของ พ.ศ. รัถยา ปัทมยาารชุน พ.ศ. หลวงนิศย์เวชวิศิษฏ์ นายแพทย์ประจำตัวนายกรัฐมนตรี
และพลตรีประภาส จารุเสถียร เป็นต้น ได้เดินทางกลับจากต่างประเทศเมื่อวันที่ ๒๖
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ก็ได้บังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่า เป็น
แต่เพียงเปลือกนอกของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แทนนับว่าเป็นผลดีต่อการพัฒนา
ทางการเมือง ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยบ้าง กล่าวคือ

๑. รัฐบาลได้จัดให้มีสัมภาษณ์เลื่อมวลชน คือการเปิดให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์
ทุกฉบับ ได้มีโอกาสเข้าพบและสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี รวมทั้งบุคคลสำคัญบางคน
เช่น อธิบดีกรมตำรวจ ๓ ทำเนียบรัฐบาล เป็นประจำทุกสัปดาห์

๒. รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุม
และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาล
ในที่สาธารณะตามความพอใจ^{๒๙}

๓. รัฐบาลได้สั่งให้มีการยกวาง พิจารณา และตราพระราชบัญญัติ
พรรคการเมือง^{๓๐} ขึ้นเป็นครั้งแรก

สำหรับพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘ มีสาระสำคัญดังนี้

ก. การจัดตั้งพรรคการเมืองให้ไปร้องขอจดทะเบียน ณ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย จึงจะมีผลตามกฎหมาย^{๓๑}

ข. จำนวนบุคคลซึ่งจะจัดตั้งพรรคการเมืองได้ มีดังนี้คือ^{๓๒}

๑. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ ๕๐๐ คนขึ้นไป หรือ

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป

^{๒๙} การชุมนุมและพูดแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เรียกอีกนัยหนึ่งว่า "ไฮก์ปาร์ก"

^{๓๐} พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับนี้ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๘๘ คูใน
ประเสริฐ ภัทมะสุภานซ์, "พรรคการเมืองและสถิติการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร" รัฐสภาสาร, ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ ๗ ม.ค. ๒๔๘๘ หน้า ๒๗

^{๓๑} หยุค แสงอุทัย, "พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘" รัฐสภาสาร, ปีที่ ๓
ฉบับที่ ๔๘, ๒๘ พ.ย. ๒๔๘๘ หน้า ๓๘

^{๓๒} "พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘" ราชกิจจานุเบกษา, เล่าที่ ๕๒ (ฉบับพิเศษ)
ตอนที่ ๗๗ วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๘๘ มาตรา ๓

อนึ่ง ผู้ที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองได้นั้นต้องเป็นคนไทย ก็ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย^{๓๓}

ก. รายการให้จดทะเบียน กำหนดไว้ดังนี้คือ

๑. ชื่อพรรคการเมือง
๒. กำหนดนโยบายของพรรคการเมือง
๓. ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
๔. ชื่อหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรค
๕. ดायมีชื่อของผู้ตั้งพรรคการเมือง

ง. สิทธิของพรรคการเมือง นอกจากจะมีสิทธิดำเนินกิจการของพรรคการเมืองและกิจการอื่น เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดนโยบายของพรรคการเมือง แล้วให้มีสิทธิดังกล่าวต่อไปนี้^{๓๔}

๑. สิทธิที่จะรับเงินค้ำจุนจากสมาชิกเป็นรายเดือนไม่เกินเดือนละ ๑๐๐ บาท หรือครั้งเดียวไม่เกิน ๕๐๐๐ บาท และค่าธรรมเนียมอื่นซึ่งเก็บครั้งเดียวไม่เกิน ๑๐๐ บาท
๒. สิทธิที่จะรับเงินและทรัพย์สิน ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งอุทิศให้
๓. สิทธิซึ่งจะได้มาซึ่งสถานที่สำหรับตั้งสำนักงานใหญ่ และสำนักงานสาขา และเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับดำเนินกิจการของพรรคการเมือง

จ. การสิ้นสุดของพรรคการเมือง พรรคการเมืองสิ้นสุดไปใน ๒ กรณีคือ

๑. การเลิกพรรคการเมือง^{๓๕}
๒. การเพิกถอนการจดทะเบียนโดยคำพิพากษาของศาล^{๓๖}

^{๓๓} "พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘" มาตรา ๖

^{๓๔} "พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘" มาตรา ๑๑

^{๓๕} หยุค แสงอุทัย, รัฐธรรมนูญเก่าใหม่และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย,

(พระนคร : โรงพิมพ์แมฆานการเรือน, ๒๕๐๓), หน้า ๑๘๗

^{๓๖} "พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘" มาตรา ๑๑ ๑๓ ๓๕

ในการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นครั้งนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ในฐานะนายกรัฐมนตรี ใ้ให้ทัศนะในภายหลัง^{๓๓} ไว้ว่า

" การที่จะให้ราษฎรปกครองตนเองนั้น รัฐบาลในปัจจุบันซึ่งมีข้าพเจ้า
เป็นหัวหน้าอยู่ ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะขอให้ประชาชน
ได้รู้จักปกครองตนเอง เพราะในสังคมแห่งมนุษยชน ย่อมเป็นที่รู้กันว่าความคิดเห็น
ของบุคคลย่อมมีต่าง ๆ กัน ฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลย่อมมีแตกต่างกัน ความ
ต้องการมีต่างกัน และในที่สุดข้อกำหนดนโยบายในเรื่องหนึ่งอาจเป็นผลดีแก่บุคคลกลุ่ม
หนึ่ง ฉะนั้น บุคคลที่มีความคิดเห็นแนวเดียวกันในทางการเมืองก็ดี ทางเศรษฐกิจก็ดี ทาง
สังคมก็ดี ซึ่งรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น มีลักษณะและสภาพเหมือนกับที่ตั้งสมาคม
หากแต่ว่าเป็นสมาคมการเมืองร่วมกันนำความคิดเห็นของพรรค หรือเรียกว่า นโยบาย
ของพรรค เผยแพร่ต่อประชาชน เพื่อขอความเห็นชอบพร้อมกันเสนอคำบุคคลผู้ที่พรรค
เห็นสมควร ส่งเขาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร เขาไปเสนอนโยบายของ
พรรคในสภา พรรคที่มีสมาชิกของพรรคได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ก็จะเป็น
พรรคที่มีเสียงข้างมากในสภา สามารถจัดตั้งรัฐบาลประกอบขึ้นด้วยบุคคลที่พรรคเห็น
สมควรได้รับความไว้วางใจ ให้บริหารงานของประเทศชาติได้

การที่รัฐบาลได้ดำเนินการใช้ พ.ร.บ.พรรคการเมือง ปี พ.ศ. ๒๔๕๕
นั้น ก็โดยมีวัตถุประสงค์จะขยายการบริหารราชการแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตย
ออกไปในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อให้ราษฎรได้มีโอกาส
แสดงความคิดเห็น และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง เพราะมีพรรค
การเมืองแล้ว บรรดาประชาชนที่อยู่ในจังหวัดนั้น ๆ มีเรื่องทุกข์สุขประการใด ตลอดจน
จนกระทั่งการออกกฎหมาย ซึ่งจะโยงถึงกับก็ตาม ทางรัฐบาลก็ได้ออกกฎหมายให้พรรค
การเมืองประชุมปรึกษาหารือกับราษฎรในจังหวัดนั้น ๆ ได้รับรู้เรื่องราว และให้ความ
คิดเห็นว่าควรจะทำอย่างไรไปในรูปแบบใด ซึ่งจะเป็นการเหมาะสมและเป็นความยุติธรรม
พรรคการเมืองจึงนับว่าเป็นศูนย์กลางสำหรับพี่น้องทั้งหลาย จะได้มีการประชุมแสดง
ความคิดเห็นคล้ายสังคายนา^{๓๔} ซึ่งรัฐบาลจะได้อาศัยเป็นเครื่องตรวจสอบมติมหาชน
ส่วนรวม เป็นการรวมควมปรึกษาหารือหนึ่ง "

^{๓๓} ปราศรัยต่อประชาชนทางวิทยุกระจายเสียงเนื่องในโอกาสวันชาติไทย เมื่อวันที่ ๒๔

มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕

^{๓๔} ชาวนวนาศ์ สุกดาภา, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗๒ - ๑๗๔

สำหรับเรื่องการอนุญาตให้ประชาชนหรือนักการเมืองพุกไฮด์ปาร์กใน
ที่สาธารณะนั้น มีเหตุผลมาจากการที่ได้ไปพบเห็น และเอาแบบอย่างมาจากอังกฤษ^{๓๕} ของ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งชะรอยคงจะเกิดจุดบันดาลใจขึ้นว่า ถ้าเปิดโอกาสให้ประชาชน
ได้พูดแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับทางด้านการเมือง การศาสนา และสังคม ตลอดจน
ความอัปยศอันน่าใจออกมา ก็คงจะช่วยให้รัฐบาลได้ทราบแนวความคิดของประชาชน ซึ่งอาจจะ
นำบางสิ่งบางอย่างจากแนวความคิดกล่าวมาประกอบการตัดสินใจในการบริหารประเทศชาติ
หรือแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐบาลเป็นบางเรื่องบางประการได้ ดังนั้น ไฮด์ปาร์กจึงได้เกิดขึ้น
และดูเหมือนจะโคกกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนไทย ในอันที่จะได้ไปร่วมในกิจกรรมใหม่
ทางการเมือง ที่รัฐบาลได้มอบให้เป็นของขวัญสำหรับประชาชน เนื่องในโอกาสที่ พณฯ ท่าน
นายกรัฐมนตรี ก็คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ไปนำมาจากการเดินทางไปเยือนต่างประเทศ
ซึ่งเหตุการณ์เรื่องนี้ได้มีผู้เขียนเอาไว้ว่า

“ คั้งนั้นการพุกไฮด์ปาร์กในประเทศไทยจึงได้เกิดขึ้น และมีขึ้นจน
แทบจะไม่เว้นแต่ละวัน คนว่างงานไม่มีงานทำจะทำอะไร อยากให้คนมีชื่อเสียงว่า
เป็นวีรบุรุษของประชาชนก็ไปพุกไฮด์ปาร์ก พุกไปพุกมาไม่เคยมีใครในโลกที่จะดีกว่า
ตน คนอื่นแล้วหมด หากยังก็อยู่ที่วัฒนธรรมประเพณีของชาติมีอยู่บ้าง พวกนี้จึงไม่บังอาจ
ถึงกับคำแม่ตนเอง กรรมกรสามล้อแท็กซี่ แทนที่จะทำมาหากิน กลับไปนั่งอาไปปรบมือ
เชียร์นักพุก แล้วประณามว่ารัฐบาลไม่ดี ไม่ได้ความ ปล่อยให้คนจนไม่มีเงินพอที่จะซื้อ
ข้าวกิน บางคนเกิดมาไม่เคยรู้เลยว่า กลองสุเอชอยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร พออังกฤษ
ฝรั่งเศส ส่งกำลังเข้าบุกอียิปต์ ก็เริ่มชักชวนกันเดินขบวนเดินไปแล้วยังไม่รู้ว่าจะสถาน
ทูตอังกฤษอยู่ที่ไหน ต้องถามคนข่าว พอกันข่าวบอกแทนที่จะไปจับกลุ่มที่สถานทูตอังกฤษ
กลับไปจับกลุ่มหน้าที่พักเจ้าหน้าที่สถานทูตประเทศอื่นซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้าม ”^{๓๖}

สรุปแล้ว การที่รัฐบาลอนุญาตให้มีไฮด์ปาร์ก เพื่อประชาชนจะได้แสดง
ความคิดเห็นของตน ดิชมผลการปฏิบัติงานของรัฐบาล และรัฐบาลจะได้นำแนวทางของประชาชน
บางเรื่อง ไปประกอบการพิจารณาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ จึงไม่ได้ก่อ

๓๕

Darling, Frank C., op.cit., p. 143

๓๖

สว่าง ลานเหลือ, เรื่องเก็บ, หน้า ๒๕๐ - ๒๕๑

ประโยชน์อะไรไ้มากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยังไม่เข้าใจระเบียบวิธี ตลอดจนแนวทาง และวิธีการคืนัก สภาพส่วนใหญ่จึงวุ่นวาย ตำรวจตั้งแคชชุน้อยจนถึงขั้นผู้ใหญ่ จึงพลอยต้องแสดงบทบาทเกี่ยวกับควยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น แมพลตำรวจเอก เฒ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเอง ก็ยังโดนประชาชนเรียกตัวไปสอบถามในคดียี้งถึง "๔ อดีตรัฐมนตรี" ซึ่ง "การที่พลตำรวจเอกเฒ่า ยอมไปสอบถามคนครั้งนั้น จะมีเหตุผลเป็นการส่วนตัวหรืออย่างไรก็เหลือเถา แต่ถงมิใช่เป็นเพราะกตลุมพรางของบรรดา "ดาว" ไฮค์ปาร์คทั้งหลายเป็นแน่" ส่วนตัวจอมพล ป.พิบูลสงคราม เองก็ก้งวิตหนาระอาใจในความไม่เป็นโล้ เป็นพายของกิจกรรมไฮค์ปาร์คของบ้านเมืองในระยะนั้น แต่อย่างไรก็ตาม การพุดไฮค์ปาร์คก็ ไซจะไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อชาติบ้านเมืองเอาเสียเลยก้หาไม ทั้งนี้เพราะในเวลาต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้ทำการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ภายหลังที่ได้ตอบข้อซักถามของนักหนังสือพิมพ์ ที่ถามว่า "นับแต่ พ.ศ.๒๔๘๑ ก็เริ่มตั้งแต่จอมพล ป. ถึงรัฐบาลชุดที่ ๒๑ เป็นต้นมา ได้มี ชาราชการทุจริตเกี่ยวกับการเงินประมาณเท่าใด ? และมีกี่ราย ? ว่า

๑.	พ.ศ.๒๔๘๑	มีการทุจริต	๕ ราย	เป็นเงิน	๒๘๖,๕๑๖.๕๗ บาท
๒.	พ.ศ.๒๔๘๒	มีการทุจริต	๑๑ ราย	เป็นเงิน	๓,๘๘๕,๕๐๖.๐๘ บาท
๓.	พ.ศ.๒๔๘๓	มีการทุจริต	๓๑ ราย	เป็นเงิน	๑,๗๘๐,๖๗๖.๒๕ บาท
๔.	พ.ศ.๒๔๘๔	มีการทุจริต	๒๕ ราย	เป็นเงิน	๑,๘๕๕,๖๔๖.๒๑ บาท
๕.	พ.ศ.๒๔๘๕	มีการทุจริต	๒๐ ราย	เป็นเงิน	๑,๘๒๐,๒๒๗.๕๑ บาท
๖.	พ.ศ.๒๔๘๖	มีการทุจริต	๒๘ ราย	เป็นเงิน	๒,๖๕๐,๓๘๘.๘๗ บาท
๗.	พ.ศ.๒๔๘๗	มีการทุจริต	๒๘ ราย	เป็นเงิน	๘๕๒,๘๐๑.๖๑ บาท
๘.	พ.ศ.๒๔๘๘	มีการทุจริต	๓๖ ราย	เป็นเงิน	๑,๘๘๘,๗๕๕.๕๓ บาท
					๘๒
เป็นเงินรวมทั้งสิ้น					๑๔,๘๓๑,๘๗๕.๖๓ บาท

ซึ่งเป็นผลให้มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเป็นอย่างมาก โดยให้พลตำรวจเอกเฒ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นอยู่อีกตำแหน่งหนึ่ง กับตั้ง พลโทไสว ไสวแสนยากร เป็นรัฐมนตรี

^{๘๑} นรนิติ เศรษฐบุตร, และ โกลินทร์ วงศ์สุวพันธ์, เมืองไทยในระบบรัฐสภา, (กรุงเทพฯ-มหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๑๗), หน้า ๑๖๐

^{๘๒} สัมภาษณ์จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี, อางใน, สว่าง ลานเหลือ, เรื่องเกม, หน้า ๓๑๓

ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และพลโทถนอม กิตติขจร นายทหารมือขวาของจอมพลสฤษดิ์
 ธนะรัชต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ วิทยุกระจายเสียง
 บี.บี.ซี. ส่งจากกรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ ไล่ออกข่าวเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๐๐ ว่า

"หนังสือพิมพ์การเมืองที่มีชื่อเสียงที่สุดของอังกฤษ "ลอนดอนไทม์"
 ฉบับประจำวันที ๘ เดือนนี้ ได้เสนอข่าวการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ของจอมพล ป.
 พิบูลสงคราม^{๔๓} อย่างยืดยาว โดยได้แสดงความเห็นไว้ควยว่า ผลการปรับปรุงครั้งนี้
 ได้เปลี่ยนแปลงฐานะของนายกรัฐมนตรีไทยใหม่มั่นคงเป็นอันมากควย ไทม์ชี้ว่า การ
 เปลี่ยนแปลงบางประการในวงการคณะรัฐมนตรีไทย ซึ่งเป็นผลให้นายทหารชั้นผู้ใหญ่
 คณะรัฐประหาร ๒ คน คือ พลโทไสว ไสวแสนยากร และพลโทถนอม กิตติขจร เข้า
 ร่วมคณะรัฐมนตรีควยนั้น เป็นการจัดคูลแห่งอำนาจของกลุ่มบุคคลผู้สนับสนุนจอมพลที่
 เหมาะสมยิ่ง และผลของคูลแห่งอำนาจใหม่นี้ ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลาย
 เป็น ผู้มีอำนาจอันแท้จริงของกลไกบริหารของไทย แม้อพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
 "บุรุษเหล็กแห่งเอเชีย" หรือผู้บริหารอันแท้จริงของนิคมสารเอกคอนอมิกส์ คองกลาย
 เป็นผู้ไต่บังคับบัญชาของจอมพล ป. ไป"^{๔๔}

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จะส่งผลไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 โฉมหน้าทางการเมืองของไทยในเวลาต่อมา คือเปลี่ยนรัฐบาลใหม่จากนายกรัฐมนตรี จอมพล ป.
 พิบูลสงคราม ไปเป็นนายพจน์ สารสิน ในตอนกลางปี พ.ศ.๒๕๐๐ ควย ทั้งนี้ก็เพราะนายทหาร
 ชั้นผู้ใหญ่ทั้ง ๒ คนนั้น เป็นผู้กุมกำลังสำคัญในกองทัพก และให้การสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 ซึ่งจะกลายเป็นกลุ่มการเมืองที่ทรงอิทธิพลที่สุด และต่อเมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองเอื้ออำนวย
 ไหนั้นก็คือ ประชาชนให้การสนับสนุนอันเนื่องจากรากฐานและความคิดนึก ไม่พอใจรัฐบาลทั้ง
 ในแง่บุคคลและองค์กร เขาทำการรัฐประหารได้สำเร็จในช่วงเวลาต่อมา

ขณะเดียวกัน เมื่อไฮด์ปาร์คคุจะรุนแรงขึ้นทุกขณะ^{๔๕} รัฐบาลจึงได้ประกาศ
 ตักเตือนออกมาดังรายละเอียดต่อไปนี้

^{๔๓}มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ๒ ครั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๐๐ คือวันที่ ๒ สิงหาคม ในวันที่

๕ สิงหาคม, กุโน มนุญ บริสุทธี, เรื่องเกิม, หน้า ๑๘๔ - ๑๘๕

^{๔๔}อ้างใน สว่าง ลานเหลือ, เรื่องเกิม, หน้า ๒๕๒

^{๔๕}ถึงกับนายบุญยัง สันทนวิทย์ ถูกพันควยคาบปากเจ็บสาหัส คุ, สมบูรณ์ วรพงษ์, ยี่กรรัฐบาล,

(พระนคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม, ๒๕๐๐), หน้า ๑๐๒ - ๑๑๐

คำคัดค้านของรัฐบาลเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะที่ท้องสนามหลวงและ
การเดินขบวน

ปรากฏว่า การชุมนุมสาธารณะและการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิ ซึ่งประชาชนส่วนน้อยได้จัดขึ้นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ ธันวาคม ศกนี้ เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้ดำเนินไปรุนแรงเกินขอบเขตของกฎหมาย ถึงขั้นไม่ยอมเชื่อฟังและทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบของบ้านเมืองก็มี ข้าพเจ้าได้พิจารณาโดยรอบคอบมานานวันแล้ว เห็นว่าถ้าปล่อยให้มีการชุมนุมสาธารณะและเดินขบวนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังที่ปฏิบัติในเวลานี้แล้ว ไม่ตองสงสัยเลยว่าการก่อกวนจากภายนอกประเทศ จะต้องตามมาสมทบด้วย และในที่สุดความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติที่เราได้ร่วมกันรักษามาคอยเลือกเนื้อชานานก็จะสูญสิ้นไป และตกอยู่ในภาวะจลาจลเดือดร้อนไปทั่วกัน ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนท่านผู้รักชาติทั้งปวง ได้ช่วยกันใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย ศีลธรรม และวัฒนธรรม ก็จะเป็นประโยชน์นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติของเรา โดยเฉพาะการเดินขบวนนั้น ข้าพเจ้ายังเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติเช่นนั้นแก่ประการใด เพราะคำเรียกร้องที่อ้างเป็นเหตุในการเดินขบวนนั้น รัฐบาลยังมีเหตุผลหลายประการ ซึ่งจำต้องพิจารณากรณีต่าง ๆ โดยรอบคอบก่อนจะปฏิบัติลงไปได้ จึงขอรับรอง ณ ที่นี้ว่า ท่านผู้ใดคิดจะเดินขบวนก็ขอได้ขยับยั้งความคิดเช่นนั้นเสีย ตรึกตรองและฟังเหตุผลของผู้อื่นก่อน จะได้ชื่อว่า เป็นผู้เทอดทูนประชาชาติไทยและเสรีภาพ ทั้งจะได้ชื่อว่า เป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทด้วย และถ้าขึ้นเดินขบวนต่อไปด้วยลักษณะที่ทำมาแล้ว ย่อมไม่มีความสงสัยประการใดว่า เราคนไทยด้วยกัน จะต้องมาหลัง เลือดเพราะวิวาทกันเอง ซึ่งเป็นการเสียสละที่ปราศจากผลดีแก่ประเทศชาติด้วยประการทั้งปวง

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ชี้แจงให้ทราบด้วยว่า ตามพระราชบัญญัติจรรยา การเดินขบวนต้องขออนุญาตต่อทางราชการตำรวจ เมื่อทางราชการตำรวจไปอนุญาตแล้วยังฝ่าฝืนเดินขบวนอีก ย่อมเป็นการส่อเจตนาว่าตั้งใจฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนั้น และถ้าถึงกับใช้กำลังจะทำร้ายหรือขู่เข็ญว่า จะทำร้ายหรือก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่บ้านเมือง ก็เป็นความผิดฐานก่อกวนจลาจลซึ่งมีโทษสูงขึ้นอีก และถ้ารัฐบาลปล่อยให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายเช่นนั้นต่อไป ก็ย่อมจะได้ชื่อว่าไม่รักษากฎหมาย ที่รัฐบาลยังไม่ดำเนิน

การตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็เพราะเห็นวาระราษฎรส่วนน้อยอาจจะกระทำไป โดย
ใช้สิทธิเสรีภาพด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และยังหวังว่า จะได้เรียนรู้และปฏิบัติในทาง
ที่ชอบที่ควรในที่สุดก็ได้

(ลงนาม) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๘

ส่วนเรื่องการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนโดยรัฐบาล เพื่อให้หนังสือพิมพ์นำคำ
สัมภาษณ์ไปทำข่าวนั้น นับได้ว่าเป็นของใหม่มากในสมัยนั้น และมีผลส่งให้ฐานะของหนังสือพิมพ์
สูงกว่าที่เคยเป็นมา ควบคู่กับถูกยกให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาหรือนายของประชาชน ชักไซร
จอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับปัญหาการราชการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่ง
คู่แค้นนำสนุกสนานสำหรับการเมืองของไทยในเวลานั้น ซึ่งสรุปแล้วก็ไม่ได้เอาความเป็นประ
ชาธิปไตยของบ้านเมืองเลยแม้แต่หยด และในที่สุดก็เลิกลมไปทั้งการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และ
การพูดไฮด์ปาร์คทั้งนักควยสภาเหตุที่นักการเมืองและประชาชนบางกลุ่มไปจับจุกทำการประท้วง
รัฐบาลควยการออกอาหารที่หน้าทำเนียบ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ เพื่อขอให้รัฐบาลเลิก ส.ส.
ประเภท ๒ ๕๐ ซึ่งเป็นกำลังสนับสนุนของรัฐบาลในสภาพอย่างที่จะขาดเสียมิได้ แต่ก็ไม่บังเกิดผล
เพราะรัฐบาลหาได้ยอมตามการประท้วงดังกล่าวของประชาชนไม่ ในที่สุดก็คงเหลือเพียงประการ
เดียว สำหรับการปูพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
นั่นก็คือ "การเปิดโอกาสให้พรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองพุทธศักราช ๒๔๘๘"
ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้วิจารณ์ไว้ว่า

๔๖ ๕๖
อ้างใน สว่าง ลานเหลือ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๓ - ๒๕๔

๔๗ ๕๗
คือนายทองอยู่ พุฒพันธ์ นายพีร์ บุนนาค นายชวน รัตนวราหะ อดีต ส.ส. และ

นางสุรัตน์ มีภักดิ์ คู สมบูรณ์ วรพงษ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๔๔ - ๑๔๗

๔๘ ๕๘
คือนายเพทาย โชติอนุชิต อดีต ส.ส. คู เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖

๔๙ ๕๙
คือ นายพีร์ บุนนาค ถูกจับฐานเป็นหัวหน้าเดินขบวน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖ - ๑๓๕

๕๐ ๕๐
นวนิตี เศรษฐบุตร และ โกสินทร์ วงศ์สุวพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๑

" ในปี พ.ศ.๒๔๘๘ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะได้เดินทางทัศนารทั่วโลก เพื่อเยี่ยบเยียนมิตรประเทศและกฎการปกครอง จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ตระหนักดีว่า โลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ได้พบกับความเจริญในคาบประชาติไปโดยจนเกิดภาพประทับใจเช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น การไปต่างประเทศคู่เห็บอนพระเจ้าจะคลใจให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม พิศมัยประชาติไปโดยอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ชอบเท่าใดนัก^{๕๑} ได้เกิดแนวความคิดที่จะปรับปรุงให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น การครั้งนี้จะมีไครทราบความในใจของจอมพล ป. บ้างว่า ท่านทำเพื่ออะไร ทั้ง ๆ ที่ผู้นี้มีวิญญานของผู้อ่านาหรือผู้เผด็จการฝังแน่นในจิตใจ^{๕๒} อยู่ จอมพล ป. ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยจริงหรือ ? หรือว่าจอมพล ป. เห็นสังขารตนเองว่าใกล้ฝั่งเต็มทีแล้ว จึงอยากจะทำมรดกแห่งความดีไว้แก่ประชาชนชาวไทยก่อนจะสิ้นอายุขัย ? ไม่มีใครทำนายจิตใจท่านได้

แต่อย่างไรก็ดี การครั้งนี้เป็นนิมิตอันดีที่ประเทศไทยก้าวไปสู่ยุคทองแห่งการมีพรรคการเมือง และในขณะเดียวกันไม่มีใครคาดคิดว่าจะเป็นเหตุเหตุที่นำจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปสู่วสานแห่งชีวิตการเมืองต่อไป^{๕๓}

" สิ่งที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม จักให้มีขึ้นคงกล่าวข้างต้น ถ้าหากพิจารณาคุณเณิน ๆ ก็คล้าย ๆ กับว่าจอมพล แปลกมีเจตนาที่จะให้การปกครองบ้านเมืองได้ดำเนินไปตามแบบอย่างของระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างคะแนนนิยมแก่จอมพลแปลกในหมู่ประชาชนนั่นเอง แต่เมื่อใดค่านึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพของการปกครองบ้านเมืองในเวลานั้นโดยตลอดแล้ว ก็จะได้เห็นว่ายังมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกหลายอย่าง ที่หาได้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย หรือพร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตยไม่"^{๕๔}

ในขณะที่รัฐบาลได้เรียกกิจกรรมทางการเมืองสำหรับความเป็นประชาธิปไตยที่อุตสาหกรรมนำขามทะเลไปเอาแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาด้วยตัวนายถ

^{๕๑} ตรงกับความเห็นของ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, สัมภาษณ์ ณ สำนักงานนายควมเสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๗

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน

^{๕๓} ชาวนวาศ สุกลาภา, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗๐ - ๑๗๑

^{๕๔} ปลาทอง (ประจวบ ทองอุไร), เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๒

รัฐมนตรีเอง จากประชาชนคนไปแล้ว ๒ ประการ ดังได้กล่าวแล้ว ต่อมาก็ได้มีเหตุการณ์
ผันผวนทางการเมือง ซึ่งจะเป็นผลสร้างความลำบากใจให้แก่รัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรี และผู้นำของคณะทหารเป็นอันมาก ทั้งนี้
เป็นเพราะสิ่งที่รัฐบาลประสบ หาใช่เป็นแต่เพียงความเลวเลิดของประชาธิปไตยโดยประชาชน
คนไทยในขณะนั้น ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องเรียกความสงบสุขและความมั่นคงของรัฐบาลกลับคืน
แต่ยังมีกรณีความแตกแยกในกลุ่มรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ ซึ่งต่อไปจะลุลกลามขยายใหญ่โตขึ้น
และได้กลายเป็นชนวนนำไปสู่การสูญสลายของคณะรัฐประหาร ให้หมดสิ้นอำนาจไปจากเวทีการ
เมือง หลังจากที่ได้ครองอำนาจทางการเมือง โดยการทำรัฐประหารบังคับรัฐบาลนายควง
อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ถูกต่อต้านตามกฎหมายของประชาชน เมื่อ ๑๐ ปีก่อน และมีคณะบุคคล
กลุ่มใหม่ เขารับช่วงอำนาจสืบแทน และก็ได้โดยการกระทำการรัฐประหารในเวลาต่อมาอีกเพียง
เล็กน้อยควยเช่นกัน กรณีดังกล่าวก็คือ การแตกแยกระหว่างจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ซึ่งขณะ
นั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม กับพลตำรวจ
เอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย มีแนว
โน้มว่าได้แตกแยกกันมากขึ้น จนยากที่ใครจะสามารถประสานรอยราวให้เกิดความเข้าใจอันดี
ต่อกันกลับคืนดั้งเดิม และในที่สุดความจริงข้อนี้ก็ได้เปิดเผยออกสู่ประชาชน โดยการให้สัมภาษณ์
แก่นักหนังสือพิมพ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อหน้าจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอก
เผ่า ศรียานนท์ ว่า

"เขาหาว่าผมโง่ ค่ะแต่มีกำลัง ผมโง่คะคนอื่นสบาย"

และกล่าวต่อไปอีกว่า "ระวัง หากผมฉลาดขึ้นมาวันไหน คนอื่นจะลำบาก"

สำหรับคำสัมภาษณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ให้สัมภาษณ์แก่นักหนังสือพิมพ์
ดังกล่าวนี้ ในเวลานั้นดูเหมือนจะเป็นเพียงคำปรารภกับประชาชนโดยผ่านทางหนังสือพิมพ์เท่านั้น

๕๕

Darling, Frank C., op. cit., p. 139 กล่าวว่า " ผลของการให้ความช่วยเหลือ
ทางด้านทหารของสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้แกกิจการตำรวจและกองทัพบก ได้ถูก
จัดสรรเพื่อ "คลุมอำนาจ" ระหว่างพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ กับจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ เป็นผลให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถรักษาอิทธิพลของตน และ
มีอำนาจเหนือบุคคลทั้งสองควย "

๕๖

อ้างใน สว่าง ลานเหลือ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕

แต่ใครที่ใครรับฟังและรับรู้โดยการเล่าจากปากหนึ่งไปยังอีกปากหนึ่งต่าง ๆ กันไปจะรู้อย่างไรนั้น ก็จุดเริ่มต้นซึ่งจะกลายเป็นคัลลองทางการเมืองของไทยในยุคนั้น และนำไปสู่การหักโค่นล้ม อำนาจซึ่งกันและกัน อันเนื่องจากการมีผลประโยชน์ขัดกันทั้งในทางการเมืองและส่วนตัวของกลุ่ม รัฐประหาร พ.ศ.๒๔๙๐ โดยการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งในเวลาต่อมา แต่อย่างไรก็ตาม สอง บุคคลสำคัญบนเวทีการเมืองในเวลานั้นคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งนั่งอยู่ควายในขณะที่มีการสัมภาษณ์คงจะโคคิดและตระหนักในใจอยู่ไม่น้อยว่า นั่นคือ "คำพูดแบบชายชาติทหาร ที่เน้นให้เห็นถึงความรู้สึกบางอย่างที่แฝงอยู่ในใจ" ซึ่งใน ภายหลังประชาชนก็ได้ทราบว่านั้นคือ ความไม่พอใจต่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รู้สึกต่อ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อดีตเพื่อนทหารที่เคยกอดคอร่วมทำก้าวรัฐประหารกันมา ถึงกับมีการชกคุย ขอบกพรองทั้งในทางส่วนตัวและทางการเมืองของกันและกันและคั้นโจมตีทางหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งต่างก็มี และเป็นเจ้าของอยู่ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ครั้นนี้อาจจะเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์และความมั่นคงทางการเมืองของตนคงจะเห็นได้จากความจริงที่ว่า พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ก็ได้เตรียมการกำจัดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งกุมกำลังทหารส่วนใหญ่ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก ควบกำลังตำรวจซึ่งขณะนั้นได้มีการปรับปรุงและมีปรีชญอยู่ในลักษณะที่เกือบเรียกได้ว่า เป็น กองทัพ กล่าวคือ มีความพร้อมทั้งในคานกำลังพล และกำลังสรรพาวุธอยู่เหมือนกัน หากแต่ ลงมือดำเนินการช้ากว่าเท่านั้น จึงต้องสูญเสียอำนาจไปในที่สุด

สำหรับพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๔๙๔ เมื่อได้ประกาศใช้ในวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๔ ภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม กังไคกล่าวแล้วต่อมา กลุ่มทางการเมืองไทยซึ่งได้เคยพยายามกอดตัวมาแล้วในสมัยแรก มีกลุ่มคณะราษฎรและกลุ่ม คณะชาติ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ แต่ไม่สำเร็จ ถึงขั้นเป็นพรรคการเมืองโดยสมบูรณ์ ในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้ทัศนะไว้ว่า ถ้าการเมืองไทยในครั้งนั้น

๕๗ สัมภาษณ์ นายประจวบ ทองอุไร ฅ สำนักงานหนังสือพิมพ์สยามรัฐเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๗ สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ สิทธิพันธ์ ฅ สำนักงานหนังสือพิมพ์ไทยเคดิ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๗ โดยหนังสือพิมพ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ "สารเสรี" และ "ไท.รายวัน" ส่วนของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ คือ "๒๕๐๐" และ "เผาไทย"

๕๘ สัมภาษณ์พลเอกจิระ วิจิตรสงคราม อดีตเสนาธิการทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ฅ บ้านพัก เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๑๗

๕๙ ขจกภัย บุญพินัน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๘

สามารถดำเนินไปภายใต้การเมืองระบบสองพรรคได้ บางทีการพัฒนาทางการเมืองอาจจะ
 ดำเนินไปตามแนวเกี่ยวกับการเมืองของประเทศอังกฤษ^{b๐} ซึ่งก็เริ่มต้นด้วยการมี ๒ พรรค^{b๑}
 เหมือนกัน แต่ระบบพรรคการเมืองของอังกฤษมีเสถียรภาพและความมั่นคงมากสำหรับสภาพ
 การเมืองทางการเมืองของไทย ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงมีลักษณะ
 โนม์เอียงไปทางฝรั่งเศส เมื่อประกอบเข้ากับความใจแคบของ "คณะราษฎร" ที่ไม่ยอมให้มี
 คู่แข่งทางการเมืองในรูปของพรรคการเมือง (Political Party) ที่ถูกต้องตามกฎหมาย
 จึงส่งผลให้รูปแบบการปกครองประเทศแปรเปลี่ยนไปเป็น "การปกครองโดยรัฐธรรมนูญ"
 ซึ่งหาใช่สิ่งเดียวกันกับการปกครองประชาธิปไตย^{b๒} ไม่นั่นเพราะ "รัฐธรรมนูญอาจจะเป็น
 เพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งของนักวิพากษ์วิจารณ์บางท่าน ที่ต้องการให้มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์
 อักษรไว้บังคับโดยไม่หวังว่าจะมีเนื้อหาอย่างไร"^{b๓}

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โคโลนีสกุลลงก็ได้มีการจดทะเบียนพรรค
 การเมืองไทยขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔ ของกฎหมาย "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทยพุทธศักราช ๒๔๘๕" ที่กล่าวว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย ทรัพย์สิน
 การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม
 การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย"^{b๔} พรรคการเมืองที่
 เกิดขึ้นในสมัยนี้ก็คือ พรรคก้าวหน้า พรรคประชาธิปไตย พรรคประชาชน พรรคสหชีพ พรรคแนว
 รวมรัฐธรรมนูญ พรรคธรรมาธิปไตย และสหพรรค ดังนั้นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนต่อกระ
 ทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงถือได้ว่าเป็นพรรคการเมือง
 สมัยที่ ๓ ซึ่งมีผู้ไปยื่นขอจดทะเบียนรวมทั้งสิ้น ๓๐ พรรค (ดังรายชื่อในภาคผนวกท้ายวิทยานิพนธ์นี้)

^{b๐} กระทบต่องานของ กรมการปกครอง, รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย, แผนกวิชาการปกครอง คณะรัฐ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔, หน้า ๑๘

^{b๑} คือพรรค Tories ซึ่งวิวัฒนาการมาจากพวก Cavaliers ปัจจุบันคือพรรค Conservative
 และพรรค Wings ซึ่งวิวัฒนาการมาจากพวก Roundhead ปัจจุบันคือพรรค Labour
 ดูรายละเอียดใน Bailey, Sydney D., "The Party System" British
 Parliamentary Democracy. (Boston : Houghton Mifflin Company, 1966),
 pp. 135 - 159

^{b๒} กระทบต่องานของ กรมการปกครอง, "สถาบันการเมืองกับการปกครองสมัยใหม่" ชุมนุมจุฬา, สมาคม
 นิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖, หน้า ๓๘

^{b๓} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

^{b๔} เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน., รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๔๗๕ -
 ๒๕๐๖, (พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๖๐ - ๖๑

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ภายหลัง
 รัฐประหาร.พ.ศ.๒๔๙๔ มีอยู่ด้วยกันหลายประการ ประการแรกก็คือ การที่คณะรัฐบาลทหาร
 ใดแสดงความพยายามในอันที่จะโค่นรองอำนาจทางการเมืองต่อไป ทั้งนี้โดยได้นำเอารัฐธรรมนูญ
 ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ กลับมาใช้ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย เพื่อให้อยู่ในสภาพพอเหมาะ
 ที่จะใช้เป็นมาตรการสำคัญ สนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาลในสภา โดยอาศัยจำนวน ส.ส.ประ
 เภท ๒ ที่รัฐบาลเป็นผู้เสนอชื่อแต่งตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเปิดโอกาสให้มี โฉ
 เป็นจำนวนมากเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นฐานกำลังของรัฐบาล
 ในสภา และเมื่อประกอบเข้ากับการสนับสนุนของคณะทหารภายนอกสภา ทั้งนี้ฐานะของรัฐบาล
 จึงอยู่ในสภาพที่มีเสถียรภาพยิ่งกว่าก่อนทำรัฐประหารครั้งนั้นมาก ประการต่อมาก็คือ ในตอนต้น
 ปี พ.ศ.๒๔๙๔ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เดินทางไปทัศนสำรวจประเทศทางตะวันตก อาทิเช่น
 สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ เป็นต้น ก็ได้เกิดความตื่นตัวในใจในสภาพความเป็นประชาธิปไตย
 ของประเทศดังกล่าว จึงได้นำเอาแบบอย่างที่ได้พบเห็น เช่นการเปิดให้ประชาชนแสดงความ
 คิดเห็นในที่สาธารณะอย่างที่เรียกว่า "ไฮด์ปาร์ค" การเปิดโอกาสให้หนังสือพิมพ์สัมภาษณ์คณะ
 รัฐมนตรีเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือที่เรียกว่า Press Conference มาใช้ในประเทศไทย
 ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าว เมื่อประกอบเข้ากับการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ
 พรหมการเมือง เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๔ ด้วยก็ได้ก่อให้เกิดเป็นการเปลี่ยนแปลง
 ประการสำคัญ คือทำให้ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองยิ่งกว่าครั้งใด ๆ โดยมีความเข้าใจ
 ว่าประเทศไทยคงจะบรรลุความเป็นประชาธิปไตย ตามระบอบการปกครองซึ่งได้มีการเปลี่ยน
 แปลงเมื่อ ๑๙ มิถุนายนมาแล้วเสียที ซึ่งรัฐบาลโดยตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้กล่าวไว้
 "ต่อไปนี้ เราจะเป็นประชาธิปไตยกันละ " แต่ส่วนจะเป็นประชาธิปไตยกันได้แค่ไหน
 อย่างไร จะต้องพิจารณาวิถีทางการเมืองการปกครองภายใต้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดเป็นเรื่อง ๆ ในบทต่อไป